

Kšicová, Danuše

Ťučev a Slované

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 2002, vol. 51, iss. X5, pp. 137-138

ISBN 80-210-2811-4

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103017>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

torických měřítek ocitaly buďto v sekundárním postavení, nebo v postavení ještě nižším (Ladislav Klíma, Karel Horký). V próze třicátých let se tato situace opakuje, tradiční soudy se při bližším průzkumu ještě více relativizují." (s. 7)

Tektoniku textu uvádí rozsáhlá stať nazvaná *Co je kompoziční výstavba*, která vyznívá jako široce rozpracovaný slovníkový materiál, studijní rukověť na téma literární kompozice. Všeťička přesně popisuje jednotlivé pojmy složitého celku, jímž je kompozice, a každou definici a vývod dokumentuje na příkladech z české literatury a často i z dalších národních literatur evropských. Domnívám se, že je to přímo klasická učebnice literární teorie, která by neměla chybět v seznamu povinných učebních textů žádného studenta, který se chce seznámit s literaturou poněkud jinak než jako běžný či poučený čtenář.

Ostatní stati nové Všeťičkovy knihy nahlíží konkrétní česká prozaická díla, která vyšla v 30. letech 20. století – noetickou trilogii a Život a dílo skladatele Foltýna **Karla Čapka**, romány Okresní město a Podzemní město **Karla Poláčka**, Markéta Lazarová a Konec starých časů **Vladislava Vančury**, Alma mater **A. M. Tilschové**, Lidé na křižovatce **Marie Pujmanové**, Paní Anežka **Berková Jaroslava Durycha**, Advent **Jarmily Glazarové**, reportážní prózu Zamřížované zrcadlo **Ivana Olbrachta**, románů-

vě torzo **Děs z prázdná Viktora Dyka**, novely Stín kapradiny **Josefa Čapka** a Letnice **Jana Čepa**, novelistický triptych **Tři starci Egona Hostovského** a esejistickou knihu Slovo a svět **Otokara Fischera**.

Svoje soliterní sondy, které kompoziční výstavbu vybraných děl nahlíží z průsečíku formální a obsahové stránky díla, autor uzavírá v krátkém syntetickém resumé *Česká próza třicátých let z hlediska kompoziční poetiky*, v konfrontaci se svými závěry o próze let dvacátých. Konstatuje, že k nejdůležitějšímu posunům došlo v oblasti tematické i tvárné, tedy formální, přičemž dominantními rysy se staly způsob ztvárnění postav, numerické kompoziční principy a anticipační postupy. Všeťička samozřejmě nepominul ani ideové aspekty analyzovaných děl, které obrážely narůstající napětí v české společnosti; tyto prózy kladly závažné otázky a také na ně účinně a s výrazným uměleckým efektem odpovídaly.

Všeťičkova kniha Tektonika textu je dalším obznaním terénu, který literární teorii poskytuje česká meziválečná literatura. Z jeho výsledku, budovaného na pečlivé analýze celé struktury literárního díla (a přiznejme autorovi až posedlost na cestě k rozluštění rébusu, jím často kompozice prozaického textu je), není daleko k projekci obecných modelů, o něž se při vši soustředěnosti na konkrétní tvar konkrétní prózy autor zdařile znovu a znovu pokouší.

Ludvík Štěpán

ŤUTČEV A SLOVANÉ

Fjodor Ivanovič Ťutčev (1803–1873) byl vrstevník Puškinův, který mu rok před svou smrtí otiskl cyklus básní. Protože Ťutčev pracoval téměř dvacet let na ruské ambasádě v Mnichově, vyšla mu první básnická sbírka zásluhou I. S. Turgeněva až téměř dvacet let poté. Velké pochopení pro Ťutčeva měla doba moderny, která se k jeho odkazu hlásila přímo programově. Spolu s jejím intenzivním studiem v posledních letech bylo aktualizováno i dílo jednoho z jejích inspirátorů.

Publikace petrohradské badatelky N. K. Žakové (N. K. Žakova: *Ťjutčev i slavjane*. SPb., Izdatel'stvo C.-Peterburgskogo universiteta 2001) se vrací k Ťutčevovu dílu v celé jeho komplexnosti. Vzhledem ke zvolenému tématu autorka analyzuje nejen Ťutčevovy verše, ale i korespondenci, v níž básník vyslovoval svoje politické názory, velmi blízké jeho želvovi I. S. Aksakovovi – známému představiteli ruského slavjanofilství. Ve svém názoru na polskou problematiku se ostatně příliš neliší ani od Puškina – autora známých básnických poslánů Adamu Mickiewiczovi,

napsaných po polském povstání r. 1830. Ťutčevovým nekompromisním postojem k polským povstáním třicátých i šedesátých let Žakova vysvětluje pozdní zájem Poláků o jeho tvorbu. První polské překlady se totiž objevily až po r. 1917. Velmi zajímavé jsou postřehy Žakové o Ťutčevových přátelských kontaktech s okruhem lidí, pracujících podobně jako on v diplomatických službách, jako např. se známým folkloristou A. F. Gilferdingem, jenž byl v letech 1856–1859 ruským konzulem v Bonnu. Ťutčev tak mohl čerpat svoje informace o postavení Slovanů v Evropě z živých pramenů. Tak tomu bylo ostatně i v Ťutčevových vztazích s českým prostředím, které poznával včetně jeho kultury prostřednictvím Václava Hanky, s nímž se seznámil za své první návštěvy Prahy r. 1841. Ruský básník usiloval o to, aby Rusko více pomáhalo politickému boji Slovanů. Názorově byl velmi blízký Janu Kollárovi, pěvci *Slávy dcery*.

Materiálově je neobyčejně zajímavá kapitola o průběhu slovanského sjezdu v r. 1867, který se ko-

nal v Petrohradě a Moskvě za velkolepého aranžmá a účasti nejvyšších představitelů Ruska, včetně přijetí u cara. Ťuččevovo svědectví je v knize podáváno především na základě jeho dopisů. Toto období je také dobou největšího zájmu českých překladatelů o Ťuččevovu politickou lyriku, vyjadřující jeho proslavanské sympatie. Česko-ruské problematice věnuje autorka jako bohemistka nejvíce pozornosti. Zatímco o Ťuččevově recepci v Bulharsku a na Balkáně je v knize jen několik stručných zmínek, vymezujících dobu konce 19. a začátku 20. století, je binárním vztahům s českým prostředím i historii českých překladů básníka díla věnována důkladná pozornost. Je to ovšem dáno i skutečností, že Ťuččev pobýval opakovaně nejen v tehdy převážně německých Karlových Varech či Mariánských Lázních, ale že měl kontakt s českým prostředím i prostřednictvím své-

ho komorníka – Čecha Emanuela Túmy, který u něho sloužil od r. 1839 až do básnickovy smrti. Ťuččev se vždy zajímal o osudy Čechů v Rakousku a s trochu hořkosti konstatoval fakt, který se projevil i na slovanském sjezdu r. 1867 – že totiž dorozumivacím jazykem Slovanů byla němčina.

Kromě zajímavých materiálů historiografických přináší kniha N. K. Žakové i důkladnou analýzu českých překladů Ťuččevovy lyriky, které se od počátku 20. století soustřeďovaly výhradně na básníkovu tvorbu reflexivní, milostnou, přírodní a filozofickou, v níž je ostatně těžiště jejího významu. Z moderních českých překladatelů oceňuje s drobnými výhradami především výbor Jiřího Mulače, jenž vyšel r. 1977 pod názvem *Vzdušná harfa*. Vydáním této knižní publikace se N. K. Žakové podařilo důstojně završit její dlouholetý výzkum.

Danuše Kšicová

SLOVENSKÉ POHLEDY NA POLSKOU LITERATURU

Shodou okolností podobnou žlutou obálku mají dvě drobné slovenské publikace ohlížející se na dílo velkého polského romantického básníka A. Mickiewicze a na slovensko-polské vztahy.

Sborník *Tvorba Adama Mickiewicza v mediziterárnom kontexte* (STIMUL, Poradenské a vydavateľské centrum při FiF UK, Bratislava 2000, 80 s.) je výsledkem mezinárodního semináře, který zorganizovaly Polský inštitút v Bratislavě a Katedra slovenských filológií Filozofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě u příležitosti 200. výročí narození básníka. Jak připomíná redakční poznámka v úvodu, nešlo o syntetické pohledy na Mickiewiczovo dílo, ale o nastolení základních otázek spojených s ním v komparativním pohledu. Úvodní studie *Jozefa Hvišče Poézia Adama Mickiewicza v slovenskej literatúre (Premeny literárnej recepcie)* nastiňuje historii vlivu básnickovy poezie na slovenské čtenáře a autory, který začal od 30. let 19. století, a všimá si antologií i knih s překlady, ale rovněž pohledů literárních historiků a kritiků. Příspěvek *Ladislava Šimona Adam Mickiewicz a nemecká kultúra* hledá kořeny ovlivnění některých básnickových děl jeho pobytu v Německu a ve Švýcarsku, především pátá po rezonancích vlivu J. W. Goetha, a také nastiňuje recepci Mickiewiczových prací v německých překladech. *Marta Pančíková* se ve skici *Jazyková problematika prekladov Mickiewiczových diel do slovenčiny* pokusila o lexikální rozbory některých přeložených básní a o nastínění jejich translátologických problémů. Poetiku básně A. Mickiewicze z hlediska tema-

tických východisek a metaforického základu některých veršů se v referátu *Liryczna summa tęsknoty i samotności (o wierszu Gdy tu mój trup...)* snaží definovat *Jacek Brzozowski*. Závěrečná skica *Agnieszky Kríž Adam Mickiewicz i jego słoweniska tłumaczka Rozka Štefan* rozšiřuje slovensko-polské pohledy na básníkovu dílo o zamyšlení o překladech do slovinštiny (a nejen veršů Mickiewicze, ale rovněž Slowackého, Miłosze, Szymborské nebo Przybosze). Sborník doplňuje text literárně dramatického pásma o životě a tvorbě A. Mickiewicze *Zomrel na polnom lôžku*, které na závěr semináře uvedli studenti druhého ročníku bratislavské polonistiky a jenž vysílal i Slovenský rozhlas.

Sborník *Historické a kultúrne zdroje slovensko-polských vzťahov* (LUFEMA, Bratislava 2000, 198 s.) je shrnutím referátů, které zazněly na mezinárodních vědeckých konferencích v polském Cieszyně a v slovenské Bratislavě, jež organizovala Slovensko-poľská komisia humanistických vied. Konference byly prvními hmatatelnými veřejnými výstupy plodného systematického výzkumu polských a slovenských historiků, jazykovědců, literárních vědců a etnologů, jehož společným jmenovatelem je jednotný koncepční a metodologický postup při mapování kulturněhistorického vývoje, vzájemných vztahů a autonomní identity obou národů. A také završením první etapy koordinovaného postupu při práci na obou stranách.

Autoři rozdělili publikaci do dvou částí – *Národne povedomie a medzinárodné vzťahy a Sloven-*